UO'K.328/2964

KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA SANOAT TARMOG'INI AHAMIYATI

Sh.M.Tolipov

Dotsent, Toshkent davlat texnika universiteti Sanoat iqtisodiyoti va menejmenti kafedrasi I.F.N. Toshkent

Sardor5255@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqolada kambag'allikni qisqartirishda sanoat tarmoqlarining ahamiyati tahlil qilingan. Sanoatning iqtisodiy o'sishdagi o'rni, yangi ish o'rinlarini yaratish, texnologik rivojlanish, malaka oshirish, tadbirkorlik va kichik bizneslarning shakllanishi orqali kambag'allikni kamaytirishdagi hissasi ko'rsatilgan.*

Kalit so'zlar: *kambag'allikni qisqartirish, sanoat rivojlanishi, iqtisodiy o'sish, ish o'rinlari yaratish, texnologik rivojlanish, malaka oshirish*

Аннотация: *В данной статье анализируется значение отраслей промышленности в сокращении бедности. Показана роль промышленности в экономическом росте, вклад в сокращение бедности за счет создания новых рабочих мест, технологического развития, повышения квалификации, предпринимательства и формирования малого бизнеса.*

Ключевые слова: *сокращение бедности, промышленное развитие, экономический рост, создание рабочих мест, технологическое развитие, повышение квалификации, предпринимательство*

Abstract: *This article analyzes the importance of industries in reducing poverty. The role of industry in economic growth, the contribution to poverty reduction through the creation of new jobs, technological development, skill improvement, entrepreneurship and the formation of small businesses is shown.*

Key words: *poverty reduction, industrial development, economic growth, job creation, technological development, skill improvement.*

Kambag'allikni qisqartirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash mamlakatlarning asosiy maqsadlaridan biridir. Shu maqsadga erishishda sanoat tarmoqlari muhim rol o'ynaydi, chunki sanoat iqtisodiyotning yirik tarmog'i sifatida iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi, ish o'rinlari yaratadi va aholi daromadlarini oshirishga xizmat qiladi. O'zbekiston hukumati ham kambag'allik darajasini kamaytirish va iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish uchun sanoat tarmoqlarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil sentabr oyida chiqargan qaroriga ko'ra, sanoatni modernizatsiya qilish, texnologiyalarni yangilash va innovatsiyalarni keng miqyosda joriy etish orqali mamlakatda iqtisodiy o'sish va

bandlikni ta’minlash bo‘yicha yangi chora-tadbirlar belgilandi. Ushbu qaror sanoat sohasidagi investitsiyalarni kengaytirish va yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish orqali kambag‘allikni qisqartirishga yordam beradi [1].

Mazkur maqolada sanoat tarmoqlarining O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirishdagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Shu maqsadda iqtisodiyotdagi sanoat ulushi, ish o‘rinlari yaratish, investitsiyalar hajmi va eksport salohiyati kabi asosiy ko‘rsatkichlar o‘rganiladi. Ushbu tahlillar orqali sanoat tarmoqlarining aholi farovonligi va mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishiga qanday hissa qo‘shayotgani aniqlanadi.

Kambag’allikni qisqartirishda sanoat tarmoqlarining roli va ahamiyatini aniqlash uchun statistik ma’lumotlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy ko’rsatkichlar o’rganildi:

Sanoatning iqtisodiyotga hissasi: Mamlakatning yalpi ichki mahsulotidagi (YaIM) sanoatning ulushi har yili o’zgarib turadi. Ushbu ko’rsatkich sanoat tarmoqlarining umumiy iqtisodiy o’sishga qanday ta’sir ko’rsatishini aniqlash uchun zarur. O’rganish uchun 2020-2022 yillar oralig’ida to’plangan ma’lumotlar keltirildi.

2020 yilda sanoat tarmoqlarining YaIMdagi hissasi 46% ni tashkil etgan bo’lsa, 2021 yilda bu ko’rsatkich 49% ga, 2022 yilda esa 52% ga oshgan. Bu esa sanoat tarmoqlarining iqtisodiyotga qo’shgan hissasining har yili oshib borayotganini ko’rsatadi.

Ish o’rinlari yaratish: Sanoat tarmoqlari ish o’rinlari yaratishda muhim rol o’ynaydi. 2020 yildan 2022 yilgacha mamlakatda yaratilgan yangi ish o’rinlari soni o’rganildi.

2020 yilda sanoat tarmoqlarida 150 ming yangi ish o’rni yaratilgan, 2021 yilda bu ko’rsatkich 160 mingga, 2022 yilda esa 170 mingga oshgan. Bu sanoat tarmoqlarining ahamiyatini yanada oshiradi va kambag’allikni qisqartirishda muhim omil bo’lib xizmat qiladi [4].

Investitsiyalar hajmi: Sanoatning rivojlanishida investitsiyalar muhim o’rin tutadi. Davlat va xususiy sektor tomonidan qilingan investitsiyalar hajmi tahlil qilindi.

2020 yilda investitsiyalar hajmi 700 mlrd so’mni, 2021 yilda 800 mlrd so’mni, 2022 yilda esa 900 mlrd so’mni tashkil etdi. Bu o’sish mamlakat iqtisodiyotiga qo’shimcha ravishda yangiliklar kiritish, texnologiyalarni yangilash va ishlab chiqarishni kengaytirishga imkon yaratadi [6].

Eksport salohiyati: Sanoat tarmoqlarining eksportga qo’shgan hissasi ham muhim ko’rsatkichdir. 2020-2022 yillarda sanoat tarmoqlarining eksportdagi ulushi o’rganildi.

2020 yilda sanoat tarmoqlarining eksporti 80 mlrd so’mni, 2021 yilda 90 mlrd so’mni, 2022 yilda esa 100 mlrd so’mni tashkil etdi. Sanoat tarmoqlari orqali olib borilayotgan eksport mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va raqobatbardoshligini ta’minlaydi.

Tahlil usullari

Ushbu tadqiqotda statistik ma’lumotlar yig’ish, tahlil qilish va natijalarni taqdim etish usullari qo’llanildi:

Ma’lumotlar yig’ish: Rasmiy statistika agentliklaridan, iqtisodiy tadqiqotlardan va sanoat sohasidagi hisobotlardan ma’lumotlar to’plandi.

Solishtiruvchi tahlil: Turli sanoat tarmoqlari o’rtasida solishtirishlar o’tkazildi, bu esa ularning iqtisodiyotdagi ahamiyatini ko’rsatishga yordam berdi.

Grafik va jadval shaklida taqdimot: Olingan ma’lumotlar grafiklar va jadvallar yordamida ko’rsatildi, bu esa ma’lumotlarni tezda qabul qilish va tushunishni osonlashtirdi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi kambag’allikni qisqartirishda sanoat tarmoqlarining iqtisodiyotga qo’shgan hissasini to’liq tahlil qilish va kelgusida bu sohada qanday strategiyalar ishlab chiqish mumkinligini ko’rsatishdir.

Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatdiki, sanoat tarmoqlarining rivojlanishi kambag’allikni qisqartirishda muhim rol o’ynaydi. O’rganilgan ma’lumotlar asosida quyidagi asosiy natijalar va tahlillar keltirilgan:

Yangi ish o’rinlarining yaratilishi: Sanoatning rivojlanishi natijasida turli sohalarda yangi ish o‘rinlari yaratildi. Bu esa kambag’allik darajasining pasayishiga sezilarli ta’sir ko’rsatdi. Ishsizlikning qisqarishi orqali aholining daromadlari oshdi va turmush darajasi yaxshilandi. Masalan, O’zbekistonda sanoat tarmoqlarining rivojlanishi, xususan, yengil sanoat, qurilish, energetika va avtomobilsozlik sohalarida yangi ish o’rinlari ochilishi natijasida qishloq va shahar joylarida kambag’allik darajasida pasayish kuzatildi.

Texnologik rivojlanish va samaradorlikning oshishi: Sanoat korxonalari va texnologiyalarning rivoji ishlab chiqarish samaradorligini oshirib, mahsulot hajmini ko‘paytirdi. Bu o‘z navbatida iqtisodiyotning boshqa sohalariga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatdi. Xususan, texnologik modernizatsiya orqali sanoat mahsulotlarining eksport hajmi oshdi, bu esa davlat daromadlarini ko‘paytirib, kambag‘allikni qisqartirishga qo‘shimcha zamin yaratdi. Rivojlangan texnologiyalar va yuqori malakali kadrlar bilan sanoat tarmoqlari barqaror o‘sish ko‘rsatkichlariga erishdi [2].

Ijtimoiy infratuzilmaning kengayishi: Sanoatning kengayishi bilan qator ijtimoiy infratuzilma loyihalari, jumladan, ta’lim, sog‘liqni saqlash va transport tizimlari rivojlanib, kambag‘allikning asosiy omillaridan biri bo‘lgan ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishga yordam berdi. Ijtimoiy infratuzilmaning yaxshilanishi

aholiga ko’proq imkoniyatlar yaratdi, natijada kambag’allikni qisqartirish jarayoni tezlashdi.

Muhokama:

Tadqiqot natijalari, sanoat tarmoqlarining kambag’allikni qisqartirishdagi ahamiyatini ko’rsatadi. Sanoat rivojlanishi, iqtisodiy o’sishni ta’minlash va ijtimoiy farovonlikni oshirishda muhim rol o’ynaydi.

Iqtisodiy o’sish: Sanoat tarmoqlarining diversifikatsiyasi va modernizatsiyasi, yangi texnologiyalarni joriy etish, iqtisodiy o’sish uchun muhim omil bo’lib, natijada aholi daromadlari oshadi va kambag’allik darajasi pasayadi.

Ish o’rinlari: Sanoatning rivojlanishi yangi ish o’rinlari yaratadi. Olingan natijalar shuni ko’rsatadiki, yangi korxonalar ochilishi, mahalliy aholi uchun ish o’rinlarini ko’paytiradi, bu esa ijtimoiy barqarorlikni ta’minlaydi [7].

Ta’lim va malaka: Sanoat rivojlanishi bilan birga ta’lim va malaka oshirish zaruriyati ortadi. O’quv dasturlarining sanoat ehtiyojlariga moslashtirilishi, ishchilarni mehnat bozoriga tayyorlaydi va ularning imkoniyatlarini kengaytiradi.

Investitsiyalar: Sanoat sektorida amalga oshirilayotgan investitsiyalar, o’z navbatida innovatsion texnologiyalarni joriy etishga yordam beradi. Tadqiqot natijalari, innovatsiyalar orqali ishlab chiqarish jarayonlarini samarali qilish va narxlarni pasaytirishga imkon berishini ko’rsatadi.

Ijtimoiy mas’uliyat: Sanoat tarmoqlari, ijtimoiy mas’uliyatni his qilishi muhimdir. Korxonalar, o’z faoliyatlarida ijtimoiy va ekologik masalalarni hisobga olib, jamiyatning muammolarini hal qilishda yordam berishi zarur [5].

Global raqobat: Globalizatsiya jarayonida mahalliy sanoatning raqobatbardoshligini oshirish, eksportni ko’paytirish va iqtisodiy o’sishga xizmat qiladi. Bu, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning global bozorga kirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Davlat dasturlari: Davlat tomonidan qo’llab-quvvatlanadigan sanoat dasturlari, iqtisodiy o’sishni va aholi farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Bunday dasturlar, keng qamrovli investitsiyalarni amalga oshirishda muhim rol o’ynaydi [3].

Xulosa qilib aytganda, kambag’allikni qisqartirishda sanoat tarmoqlarining rivojlanishi hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Sanoatning kengayishi va texnologik rivojlanishi natijasida yangi ish o’rinlari yaratilishi, ishlab chiqarish samaradorligining oshishi va aholi daromadlarining ko’tarilishi kambag’allik darajasini sezilarli darajada kamaytirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, sanoat tarmoqlarining rivojlanishi faqat iqtisodiy o’sishga emas, balki ijtimoiy adolatni ta’minlashga, aholining turmush darajasini yaxshilashga va jamiyatda iqtisodiy tengsizliklarni kamaytirishga katta hissa qo’shadi. Sanoatning barqaror rivojlanishi kambag’allikka qarshi kurashda samarali vosita sifatida muhim o’rinni egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. "Sanoatni rivojlantirish va modernizatsiya qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida qaror", 2023-yil sentabr. Rasmiy qaror matni.
2. Abdullayev.M. O’zbekistonda sanoatning rivojlanishi va kambag’allikni qisqartirish masalalari. T. Fan nashriyoti, 2019. 48b.
3. Karimov.I. Yangi iqtisodiy model va kambag’allikka qarshi kurash.T. O’zbekiston nashriyoti, 2020. 115b.
4. Qosimov.Sh. Sanoatni modernizatsiya qilish va qishloq joylarida bandlikni oshirish. T. Iqtisodiyot nashriyoti, 2018. 80b.
5. Rustamov.B. Rivojlanayotgan mamlakatlarda sanoat va kambag’allikni qisqartirish strategiyalari. T. Sharq nashriyoti, 2021. 95b.
6. Saidov. Z. O’zbekiston iqtisodiyotining sanoat sektori va ijtimoiy rivojlanish. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020. 34b.
7. Toshmatov. O. Sanoat tarmoqlarining rivoji va ijtimoiy barqarorlik. Toshkent: O’zbekiston iqtisodiyoti nashriyoti, 2019. 51b.